

ZAKLJUČNA RIJEČ KARDINALA FRANJE KUHARIĆA

Draga braćo i sestre!

Obično sam imao zaključnu riječ na ovom Tjednu već kroz 25 godina. Danas, radi obaveza koje imam, zaključnu riječ nakon ovoga reći će O. Dekan.

Ja najprije zahvaljujem vodstvu Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu koji organizira i vodi ovaj Teološko-pastoralni tjedan. Zahvaljujem svima koji su nastupili na ovom tjednu svojim predavanjima i diskusijama. Zahvaljujem Poglavarstvu ovog Sjemeništa i svima koji služe ovom susretu i želim s nekoliko misli zaključiti svojom riječju ovo razmišljanje o dubokoj i širokoj temi »Dostojanstva žene«.

Govoreći o dostojanstvu žene, moramo se čuvati jedne zamke koju nam može postaviti ovosvjetsko razmišljanje svijeta, odnosno ideološki pristup ženskom pitanju. Dostojanstvo žene se ne spasava takvim pristupom, kao što se nijedan odnos među ljudima pozitivno ne rješava propopovijedanjem sukoba nego pomirenjem u pravednosti i u skladu s Božjom zamisli čovjeka – bilo muškog, bilo ženskog – i s Božjom zamisli odnosa među ljudima – bilo među osobama bilo među zajednicama.

Feminizam u svojoj krajnjoj liniji mene podsjeća na klasnu mržnju, a ta nije riješila problem socijalne pravde nego je dovela do ideološkog, političkog, ekonomskog i kulturnog totalitarizma, koji je konačno doveo do pobune cijelih naroda.

Propovijedale su se nepomirljive suprotnosti među klasama, i zaboravilo se da je ljudsko društvo stvarnost različitih službi, poziva, mogućnosti i potreba gdje je potrebna suradnja u jednakosti dostojanstva i pravednosti odnosa, a Krist sve ljudske odnose u svojoj savršenosti svodi konačno na zapovijed ljubavi prema Bogu i prema čovjeku. On ne propovijeda sukobe nego pomirenje; On zahtijeva pravednost ali nalaže ljubav i zato On isključuje svaku mržnju: klasnu, rasnu, nacionalnu, pa možemo reći i mržnju među spolovima: mržnju žene protiv muškarca i mržnju muškarca protiv žene. Izlaz nije u sukobu nego u vjernosti stvaralačkoj Božjoj misli koja se očitovala i u stvaranju: muško i žensko stvori, da svaki spol vjeran svojoj posebnosti dopunjuje drugoga u ostvarenju zajedništva u kojem ne dolazi do izražaja borba za vlast nego natjecanje činiti što više dobra na svoj način, u svom pozivu za dobro i usrećenje drugoga.

Tatjana Goričeva u svojoj knjizi »Jobove kćeri«, koja je i tu, mislim, dostupna, kaže da se kod njih u Rusiji uopće ne postavlja pitanje ženskog svećeništva; to je problem Zapada. A zašto? Jer se i svećeništvo na Zapadu krivo

shvaća kao vlast u Crkvi a ne kao služenje, zato se i žena bori za vlast u Crkvi a ne za služenje.

Pravoslavna i Katolička Crkva koje sigurno najvjernije čuvaju apostolsku tradiciju, a to konačno znači Kristovu tradiciju, njegovo predanje, ipak nisu izgubile pojam sakramentalnog svećeništva kao posebnog služenja Crkvi u poslanju očinskog vodstva na majčinski način. Ima za to posebnih razloga koji nisu samo kulturološki, nego su i teološki u krajnjoj liniji i vjerski, pa ne smatramo pitanje ženskog svećeništva pitanjem koje bi se postavljalo iz vjere Crkve nego se postavlja iz sociologije svijeta. Žena u Crkvi, poput Marije, ima i imala je ne samo silne mogućnosti da ostvaruje svoje kraljevsko svećeništvo nego je to i činila tiho ali plodonosnije nego da je ministerijalni svećenik.

Slušali smo sestru Anuncijatu.

Kad se god problem postavi samo sociološki a ne misterijski, onda on obično traži kriva rješenja i vodi do krivih posljedica, kao što je dovela svijet i proklamirana klasna mržnja. A mi iz vjere pristupamo pitanju dostojanstva žene, i to je mnogo zahtjevnije nego nastupati parolama kojima konačno nije podloga Božja istina o čovjeku nego ideologija prolazne mode.

Uzmimo samo odnose u obitelji! Tu se konačno ima događati dostojanstvo muža i žene u međusobnoj ljubavi! Koliko su kršćanske obitelji tiho i ustrajno ostvarile, unatoč ljudskoj slabosti, ali snagom vjere, molitve i sakramenata to zajedništvo u dostojanstvu!

Kolike u nam majke odgojile ne samo pravedne ljude, čestite građane naroda i društva, a da za to nisu dobivale nikakvih potrebnih priznanja niti tražile odlikovanja. Koliko je u rast i odgoj čovjeka uloženo odricanja, požrtvornosti i ljubavi. A tu je žena, možemo reći, stručnjak!

Kršćanstvo stavlja u središte pažnje čovjeka, osobu u njezinoj vremenitoj i vječnoj perspektivi i zato stavlja u središte njegov odgoj za tu perspektivu, a to znači ne samo intelektualni rast nego i odgoj savjesti i srca za istinu i dobro! A tu je majka nenadoknadiva. Tako u obitelji majka vrši svoje kraljevstvo svećeništvo na najodličniji način kao navjestitelj Evandjelja, prenosnik vjere ali iz srca u srce, iz duše u dušu. Dobra kršćanska majka je najveći umjetnik jer oblikuje duhovnu fizionomiju čovjeka kad odgaja srcem, riječju, molitvom i primjerom! To je njezino tiho ali spasonosno služenje Crkvi i narodu; ona je čuvarica najboljih vrijednosti što ih ima civilizacija. Zato se i Crkva uspoređuje s majkom!

Koliko su majke odgojile svetaca! Uzmimo samo osnivateljice raznih ženskih redova! Koliko su te redovnice činile i čine dobra u Crkvi majčinskom požrtvovnošću, odricanjem u ljubavi za malene, siromašne, slabe, bolesne! Zar to nije izraz dostojanstva!

U Subotičkoj Danici ovih dana pročitao sam iz oporuke dra Ladislava Vlašića, liječnika, ove riječi:

»Imao sam veliku milost Božju, da sam rođen u Banja Luci u jednoj katoličkoj obitelji sa puno djece, gdje je uvijek vladao Božji strah, a pobožnost, čestitost i poštenje bili na prvom mjestu. Moja je majka bila žena tipa prvih kršćana, duboko religiozna, svom dušom odana Crkvi i to je svojoj djeci još od malena u srce ucijepila. Njoj imam sve da zahvalim. Svoju je brojnu djecu, a bilo nas je živih ravno 14, othranila svojim trudom – jer smo rano ostali bez oca – i sve je izvela na salamet. Svaki se dan molim za nju iako sam uvjeren da je ona otišla ravno u nebo. Umrkla je u starosti od 93 godine, ali ja je se i nakon više od 30 godina sa velikom nježnošću, ljubavlju i odanošću sjećam...«

On nastavlja: »Iza majke i moje zbilja kršćanske obitelji, zahvaljujem i mojim bijelim časnim sestrama sv. Vinka u Banja Luci, kod njih sam išao dvije godine zabavišta i svršio 4 razreda osnovne škole. One su mi ucijepile u srce i početno opće znanje, vjeronaučne osnove, pripravile me na prvu sv. Ispovijed i na prvu sv. Pričest i svetu Potvrdu. Uvijek ih se sa dragošću i poštovanjem sjećam. Ja sam se kasnije kao liječnik i primarius očnih odjela u Samoboru, Banja-Luci i Osijeku, gdje god su i one radile, susretao s njima i uvijek im otvoreno iskazivao dužnu pažnju i poštovanje. *Koliko su samo dobra, te časne sestre učinile hrvatskom katoličkom puku, a i drugim bolnicama i po školama, pogotovo u osnovnim školama po Bosni. To se ni nabrojati ne da*« (Subotička Danica – kalendar 1990. str. 93).

Kada uđemo u otajstvo ovakve jedne majke i u otajstvo žene redovnice u njezinoj aktivnosti i služenju, onda tu doživljavamo dostojanstvo žene koje joj ne može dati nikakav feminizam.

Tatjana Goričeva u svojoj knjizi »Jobove kćeri«, izašla u Đakovu ove godine piše:

»Moglo bi se pisati o još mnogo drugih takvih novoobraćenih žena. Sjećam se, recimo, Ljube i Tanje, koje su nakon završetka školovanja otišle u bolnicu da bi tamo radile kao čistačice i njegovateljice. Ne ostavljaju umiruće, kriomice im čitaju iz Evanđelja, mole zajedno. Ne znam hoće li te djevojke moći dugo ostati na tom mjestu, ali za sada čine silna junačka djela. Više nego jednom pripremile su ljude na smrt, ljude koji su bili ateisti i koji uopće nisu bili spremni umrijeti. Više nego jednom sa usana umirućih odzvanjala je molitva umjesto jadikovanja, umjesto očaja, čak i umjesto psovke. A po koji od umirućih, baš kao i zločinac na križu, razboriti razbojnik, pokaje se u posljednjem trenutku. »Gospodine, spomeni se mene kad dođeš u Kraljevstvo svoje!«

Tatjana kaže: »Sjećam se i Vere, koja je otputovala u jedno veoma udaljeno selo, gdje još postoji crkva. Ona je jedina koja pomaže starom svećeniku, posprema crkvu, pjeva i čita. Jest, i koliko ima danas vas žena-nositeljica mira, posvuda slijedite Boga, Gospoda, ima vas i na Golgoti i kod uskrsnuća!

Osobnost svake od njih jedinstvena je – zajedno one su kao zbor. Svaki glas odzvanja jako i samostalno, a istovremeno melodija je jedinstvena i pjesma savršena« (Tatjana Goričeva: »Jobove kćeri« – Đakovo 1990, str. 35–36).

Muškarci su također zastupani na području ljubavi svojim prilogom i kao svećenici i kao misionari i kao vršitelji drugih zvanja, a osobito očinskog poziva. Ali je ipak znakovito da je Nobelova nagrada za mir odnosno za dobrotu podijeljena ženi – Majci Tereziji – koja je pokrenula u Crkvi i u svijetu pokret dobrote. Ali ona ne trpi apsolutno od nikakvog kompleksa što nije ministerijalni svećenik, ali zato je kraljevski svećenik. Žena, vjerna sebi, živeći svoje dostojanstvo i svoj poziv, svoje talente i svoje darove, utkane baš u njezinu žensku narav, može spasiti ovaj svijet! Evanđelje je za to odgaja, Crkva joj to služenje povjerava, Bog ju je tako zamislio; Isus Krist ju je za to otkupio. Koliko ta svijest uđe u dušu i život samih žena i u dušu i život muškaraca, žena će biti poštivana, ljubljena, zaštićena; bit će priznato njezino dostojanstvo, a do toga se dolazi samo obraćanjem a nikakvom klasnom mržnjom!

Kad govorim vama, braćo svećenici, onda moram i vama dati poticaj da ženu gledate ne očima muškarca, ni očima svijeta nego očima Krista, Božjim pogledom i da je poštujete, da cijenite njezinu suradnju, bila ona redovnica ili ne, da žene uključite i u župska pastoralna vijeća, da ih ispravno vodite na

putu duhovnog života, pa ćete vidjeti da će one prodrijeti kamo vi ne možete doći; učinit će toliko dobra koje svećenik ne može dospjeti učiniti. Svećenik kao svećenik ima biti borac za dostojanstvo žene, za njezinu čast i za njezinu posebnost, da je obrani od nasrtaja materijalizacije, primitivnog shvaćanja čovjeka uopće, a žene posebno, kad se u njoj gleda s požudom samo tijelo da ga se iskoristi za prolazno zadovoljstvo, što je najveće poniženje. A tko danas gleda ženu Kristovim očima? Stoga u radu s mladima, s mladićima i djevojkama, nužno je isticati te vrijednosti i dostojanstvo, da mladi dobiju osjećaj poštivanja i čovjekove tjelesnosti, odnosno spolnosti i da budu čuvari i međusobni zaštitinici toga dostojanstva a ne zavodnici, oskrvritelji i izrabljivači osobe za sebične užitke koji od osobe čine stvar.

Evangelje na taj način ističe i vraća dostojanstvo ženi. Neće joj vratiti dostojanstvo nikakva ideologija koja je hoće zapravo pretvoriti u pseudo-muškarca pa joj daje čak i mitraljez u ruke da nauči ubijati ljude, a ona je stvorena da bude u službi života a ne smrti!

Ako, dakle, Božjim stvoriteljskim i otkupiteljskim mislima razmišljamo o dostojanstvu u pozivu žene, a ne izobličnim idejama materijalističke i hedonističke civilizacije, onda znamo da je bitno svojstvo i raspoloženje žene dobrota a ne moć; služenje a ne vlast; darivanje a ne borba za imati što više. Tim je svojstvima i raspoloženjima ona bliža čovjeku, osobi, životu zaista kao pomoćnica u patnji, tješiteljica u žalosti, nježnost prema malenom, nemoćnom, koje često satire grubost ovoga svijeta!

Tatjana Goričeva u svojoj knjizi »Put k Bogu Spasitelju« govori ovako o ženama koje je ona susretala u Rusiji:

»Koliko spremnosti za žrtvu i ljubav ima u jednom ženskom srcu! Upravo je našu Crkvu posjećivalo 80–90 posto Žena, od beznačajnih 'svih' starih majčica koje nitko ne pozna, ali čija djela vidi Gospod.

One su spasile Crkvu kada je ona tridesetih godina bila pred svojim fizičkim uništenjem. One su se postavile kao predstavnice Crkve i nisu dale ključeve kad su htjeli zgrade pretvoriti u klupske prostorije ili u skladište za žito.

One su polegle, njih na tucete, na ulici i nisu dopustile da traktori sruše Božji hram. Na njihovim starim pognutim ramenima počiva i danas crkveni život, cvate pobožnost«. (Tatjana Goričeva: »Put k Bogu Spasitelju« – Đakovo 1985. str. 96,97).

I na koncu ta razmišljanja usredotočimo na Mariju. U njoj je zaista Bog ostvario puninu dostojanstva žene, djevice i majke. Zato njoj preporučimo naše djevojke, naše žene, naše majke, naše redovnice! Poštujmo redovnice! Cijenimo dragocjenost njihove prisutnosti u našim župama. Molimo da ih bude što više i djelujmo da ih bude što više. Cijenimo njihovu prisutnost u bolnicama, koja je nenadoknadiva. I što budemo više cijenili tu njihovu prisutnost u Crkvi, da one svojim ženskim bićem, ne izobličene nego solobođene prema Božjoj misli, služe Crkvi, brat ćemo plodove nove obnove.

Zaključimo opet s riječima jedne obraćene žene koja je prošla kroz iskustva bezbošta ali je doživjela svoj Damask, susret s Kristom i djeluje apostolski na Zapadu jer je protjerana s Istoka, Tatjana Goričeva: »Za nas žene Marija je najuzvišenija slika ženstvenosti, koja se u njoj uzdiže do nepristupačne visine u čistoći... Njezinu primjeru koji je pun beskrajne poniznosti i poslušnosti, želim prilagoditi svoj život i svoja djela« (ib. 96). Hvala.